Statistikk

Jo Eidsvik

Matematiske fag, NTNU

Diskrete fordelinger

Stokastisk variabel X. Punktsannsynlighet $f(x)$.

$$\sum_{x \in S} f(x) = 1, \qquad f(x) \geq 0.$$

Geometrisk fordeling

Antakelser:

- uavhengige forsøk.
- konstant sannsynlighet for suksess p i alle forsøk.

X = antall forsøk til første suksess.

$$f(x) = (1-p)^{x-1}p, \quad x = 1, \ldots$$

Forventning: Geometrisk fordeling

La $q = 1 - p$. Da er $E(X) = \sum_{x=1}^{\infty} xq^{x-1}p$.

$$E(X) = p\sum_{x=1}^{\infty} xq^{x-1} = p\sum_{x=1}^{\infty} \frac{d}{dq}q^x = p\frac{d}{dq}\sum_{x=1}^{\infty} q^x$$

$$= p\frac{d}{dq}\frac{q}{1-q} = p\frac{1}{(1-q)^2} = 1/p$$

Terningkast, score til 0 om 6 trilles

I et spill kastes terningen gjentatte ganger, og man forsøker å oppnå høy score. La score etter kast k være Z_k. Før kast $k+1$ velger man selv om det skal kastes et kast til, eller om spillet skal avsluttes og da beholder man sin nåværende score Z_k. Man starter spillet med score $Z_0 = 0$ ved $k = 0$. Dersom utfallet av kast $k+1$ er $x_{k+1} \in \{1, \ldots, 5\}$, så adderes utfallet til scoren $(Z_{k+1} = Z_k + X_{k+1})$. Dersom utfallet blir $x_{k+1} = 6$, så settes scoren $Z_{k+1} = 0$, og spillet avsluttes.

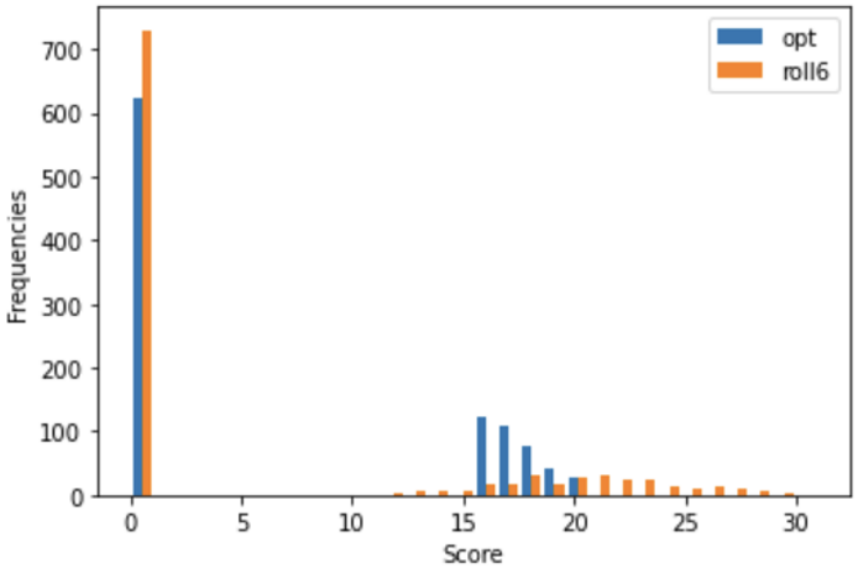

opt = Kast hvis forventet ny score er større
roll6= Kast max 6 kast

```
Strategy stop 15:
6489
Strategy 6 rolls:
5591
```

Negativ binomisk fordeling

Antakelser:

- uavhengige forsøk.
- konstant sannsynlighet for suksess p i alle forsøk.

Negativ binomisk er en utvidelse av geometrisk: Antall forsøk til k-te suksess.

Poisson fordeling

$$f(x) = e^{-\lambda}\frac{\lambda^x}{x!}, \quad x = 0, 1, \ldots$$

$$E(X) = \lambda$$

$$Var(X) = \lambda$$

Poisson fordeling for tid $(0, t)$

$$f(x) = e^{-\lambda t}\frac{(\lambda t)^x}{x!}, \quad x = 0, 1, \ldots$$

$$E(X) = \lambda t$$

$$Var(X) = \lambda t$$

Eksempel: Krav til forsikringselskap

- Forsikringselskap må dokumentere at de har nok penger til å betale ut krav.
- Inn: Premie * antall kunder. Ut: sum av inkommende krav
- Antar samme beløp i hvert krav, så ser bare på antall krav.
- $X =$ antall krav i tid t. Poissonfordelt med parameter λt, $\lambda = 10$, $t = 1$ for 1 år.

Hva er sannsynligheten for at det kommer flere enn 20 krav på 1 år?

Eksempel: Krav til forsikringselskap

$\lambda = 10$

$$P(X > 20) = 1 - P(X \leq 20) = 1 - F(20) = 1 - \sum_{x=0}^{20} e^{-10} \frac{10^x}{x!}$$

Table A.2 (continued) Poisson Probability Sums $\sum_{x=0}^{r} p(x;\mu)$

	μ					
r	10.0	11.0	12.0	13.0	14.0	15.0
0	0.0000	0.0000	0.0000			
1	0.0005	0.0002	0.0001	0.0000	0.0000	
2	0.0028	0.0012	0.0005	0.0002	0.0001	0.0000
3	0.0103	0.0049	0.0023	0.0011	0.0005	0.0002
4	0.0293	0.0151	0.0076	0.0037	0.0018	0.0009
5	0.0671	0.0375	0.0203	0.0107	0.0055	0.0028
6	0.1301	0.0786	0.0458	0.0259	0.0142	0.0076
7	0.2202	0.1432	0.0895	0.0540	0.0316	0.0180
8	0.3328	0.2320	0.1550	0.0998	0.0621	0.0374
9	0.4579	0.3405	0.2424	0.1658	0.1094	0.0699
10	0.5830	0.4599	0.3472	0.2517	0.1757	0.1185
11	0.6968	0.5793	0.4616	0.3532	0.2600	0.1848
12	0.7916	0.6887	0.5760	0.4631	0.3585	0.2676
13	0.8645	0.7813	0.6815	0.5730	0.4644	0.3632
14	0.9165	0.8540	0.7720	0.6751	0.5704	0.4657
15	0.9513	0.9074	0.8444	0.7636	0.6694	0.5681
16	0.9730	0.9441	0.8987	0.8355	0.7559	0.6641
17	0.9857	0.9678	0.9370	0.8905	0.8272	0.7489
18	0.9928	0.9823	0.9626	0.9302	0.8826	0.8195
19	0.9965	0.9907	0.9787	0.9573	0.9235	0.8752
20	0.9984	0.9953	0.9884	0.9750	0.9521	0.9170
21	0.9993	0.9977	0.9939	0.9859	0.9712	0.9469
22	0.9997	0.9990	0.9970	0.9924	0.9833	0.9673
23	0.9999	0.9995	0.9985	0.9960	0.9907	0.9805
24	1.0000	0.9998	0.9993	0.9980	0.9950	0.9888
25		0.9999	0.9997	0.9990	0.9974	0.9938
26		1.0000	0.9999	0.9995	0.9987	0.9967

Eksempel: Krav til forsikringselskap

$$P(X > 20) = 1 - P(X \leq 20) = 1 - F(20) = 1 - 0.9984 = 0.0016,$$

Dette er en liten sannsynlighet.

Slike beregninger brukes til å godkjenne forsikringsaktivitet, regne ut premier, etc.

Eksempel: Leukemi i Niles, Illinois, USA

TABLE I

INCIDENCE OF LEUKEMIA AMONG WHITE CHILDREN UNDER AGE FIFTEEN IN NILES, ILLINOIS, AND VICINITY, 1956–1960

Area	Population Under Age 15 (1960 Census)		Cases of Leukemia in Children Under Age 15* (1956–1960)			Average Annual Rate per 100,000	
			Recorded Deaths	Physician Reports†	Total		
Niles		7,076	2‡	6	8‡		21.3
Neighboring towns		44,075	10	3	13		5.6
Des Plaines	11,952		3	...	3	4.7	
Lincolnwood	3,654		1	...	1	5.2	
Morton Grove	7,995		2	2	4	9.4	
Skokie	20,474		4	1	5	4.6	
Cook County, Illinois, exclusive of Niles		1,152,695	241	45	286		4.6

Over 5 år:

- Niles: 8 tilfeller av totalt 7076 barn under 15 år.
- Illinois: 286 tilfeller av totalt 1.152 million barn under 15 år.

Er Niles 'annerledes' - forurenset vann eller annet?

Eksempel: Leukemi i Niles, Illinois, USA

I befolkning: $p = 286/1.152mill = 0.000248$
Forventet verdi (intensitet) i Niles: $\lambda = np = 7076 \cdot 0.000248 = 1.75$

$$P(X \geq 8) = 1 - P(X \leq 7) = 1 - F(7) = 1 - \sum_{x=0}^{7} e^{-1.75} \frac{1.75^x}{x!} = 0.0005 = 1/2000$$

Dette er en liten sannsynlighet. Må undersøkes mer.

Link fordelinger

- Binomisk med n veldig stor, og p veldig liten : Poissonfordelingen $\lambda = np$ er god approksimasjon

Tidligere: Hypergeometrisk: n trekninger liten mot antall muligheter N : Binomisk fordeling er god approksimasjon
(trekning med eller uten tilbakelegging er nokså likt)

Dear Abby, 266 days

Dear Abby: You wrote in your column that a woman is pregnant for 266 days. Who said so? I carried my baby for ten months and five days, and there is no doubt about it because I know the exact date my baby was conceived. My husband is in the Navy and it couldn't have possibly been conceived any other time because I saw him only once for an hour, and I didn't see him again until the day before the baby was born.

I don't drink or run around, and there is no way this baby isn't his, so please print a retraction about the 266-day carrying time because otherwise I am in a lot of trouble.

San Diego Reader

Dear Abby, 266 days

Lengde på svangerskap:

- $\mu = 266$
- $\sigma = 16$
- Normalfordelt

Er 310 dager veldig lenge?